

Gheorghe NISTOREANU

Costică PĂUN

Lamya-Diana HĂRĂȚĂU

Alin-Sorin NICOLESCU

Mircea Constantin SINESCU

Criminologie

Note de curs

Editura
Stamangiu
2023

CUPRINS

PARTEA I. NOȚIUNI INTRODUCTIVE	1
Capitolul I. Criminologia – știință interdisciplinară integratoare	1
<i>Secțiunea 1. Formarea criminologiei ca știință</i>	1
§1. Originea criminologiei	1
§2. Apariția și evoluția criminologiei	5
§3. Evoluția criminologiei științifice	9
§4. Criminologie generală	13
<i>Secțiunea a 2-a. Obiectul, scopul, funcțiile și definiția criminologiei</i>	14
§1. Obiectul criminologiei	14
1.1. Evoluție. Obiectul criminologiei – subiect al controverselor teoretice	14
1.2. Obiectul criminologiei – analiză sintetică	19
1.2.1. Criminalitatea ca fenomen social	21
1.2.2. Infracțiunea	22
1.2.3. Infractorul	23
1.2.4. Victima infracțiunii	24
1.2.5. Reacția socială împotriva criminalității	28
§2. Scopul criminologiei	29
2.1. Scopul general	29
2.2. Scopul imediat	29
§3. Definiția criminologiei	30
<i>Secțiunea a 3-a. Statutul epistemologic al criminologiei</i>	32
§1. Caracterizare	32
§2. Criminologia – dreptul penal – politica penală	33
2.1. Criminologia și dreptul penal	34
2.2. Criminologia și politica penală	36
§3. Criminologia – criminalistica	37
§4. Criminologia – știința penitenciară	38
§5. Criminologia – sociologia penală și psihologia	39
§6. Criminologia – știința statistică	40
§7. Criminologia – dreptul procesual penal	41

Capitolul al II-lea. Metodologia cercetării criminologice	42
<i>Secțiunea 1. Bazele teoretice și izvoarele cercetării criminologice</i>	
<i>criminologice</i>	42
§1. Cercetarea fundamentală în criminologie	42
1.1. Etapele cercetării	42
1.2. Nivelele profunzimii cercetării	44
§2. Cercetarea aplicată în criminologie	45
§3. Izvoarele cercetării criminologice	46
3.1. Statisticile criminalității	46
3.2. Sondajele	48
<i>Secțiunea a 2-a. Metode și tehnici de cercetare în criminologie</i>	49
§1. Metodele cercetării criminologice	49
1.1. Observația	50
1.2. Experimentul	52
1.2.1. Tipuri de experiment	54
1.2.2. Aspecte de ordin moral, etic și juridic privind experimentul criminologic	55
1.3. Metoda clinică	55
1.4. Metoda tipologică	57
1.5. Metoda comparativă	59
1.6. Metode de predicție	60
§2. Tehnici de cercetare criminologică	61
2.1. Observarea	61
2.1.1. Tipuri de observatori	63
2.1.2. Relația observator-observați	64
2.2. Chestionarul	64
2.2.1. Tipuri de chestionar	65
2.2.2. Alcătuirea chestionarului	66
2.3. Interviu	68
2.3.1. Tipuri de interviu	68
2.3.2. Realizarea interviului	70
2.4. Tehnica documentară	71
2.4.1. Tipuri de documente	71
2.4.2. Tipuri de analiză	71
2.5. Tehnicile secundare	72

PARTEA A II-A. TEORIILE CAUZALITĂȚII	75
Capitolul al III-lea. Marile curente în criminologie	75
<i>Secțiunea 1. Orientarea biologică</i>	75
§1. Cesare Lombroso. Teoria atavismului evoluționist	76
§2. Teoriile „eredității”	79
§3. Teoriile biotipurilor criminale	80
§4. Olof Kinberg. Constituția biopsihologică și inadaptarea socială	82
§5. Teoria constituției delincvente	84
§6. Varianta modernă	85
§7. Evaluare critică	86
<i>Secțiunea a 2-a. Orientarea psihologică</i>	88
§1. Caracterizare	88
§2. Perspectiva psihanalitică	89
2.1. Teoria freudiană	89
2.2. Teorii psihanalitice post-freudiene	93
2.2.1. Teoria adleriană	93
2.2.2. Teoria lui Franz Alexander și a lui Hugo Staub	95
2.2.3. Teoria lui August Aichorn	95
2.2.4. Teoria lui Jung	96
§3. Varianta psihomorală	97
§4. Teoria personalității criminale	98
§5. Evaluare critică	99
<i>Secțiunea a 3-a. Perspectiva sociologică</i>	100
§1. Bazele istorice ale criminologiei sociologice	100
1.1. Școala cartografică (geografică)	101
1.2. Școala sociologică. Teoria lui Durkheim	103
1.3. Școala mediului social	105
1.4. Școala interpsihologică	106
§2. Teoria sociologică multifactorială. Enrico Ferri	107
§3. Teorii sociologice moderne. Modelul consensual	110
3.1. Școala ecologică de la Chicago	112
3.2. Curentul culturalist	113
3.2.1. Teoria „asociațiilor diferențiate”. Învățarea socială a comportamentului delincvent	114
3.2.2. Teoria „conflictului de cultură”	116
3.2.3. Teoria „subculturilor delincvente”	118

3.3. Curentul „funcționalist” _____	120
3.3.1. Robert K. Merton. Teoria anomiei sociale _____	120
3.3.2. Teoria „oportunității diferențiate”. Eșecul social _____	122
3.4. Teoriile controlului (autocontrolului) social _____	123
3.4.1. Teoria apartenenței sociale (legăturii sociale) _____	123
3.4.2. Teoria rezistenței la frustrare (autostăpânirii) _____	124
3.4.3. Teoria etichetării _____	126
<i>Secțiunea a 4-a. Perspectiva sociologică (II). Tendințe actuale în criminologie _____</i>	
§1. Modelul conflictual. Caracterizare _____	129
§2. Evaluarea critică a modelului conflictual _____	131
§3. Tendințe actuale în criminologie _____	134
§4. Orientarea victimologică _____	134
<i>Secțiunea a 5-a. Cauzele fenomenului social al criminalității (Macrocriminologia) _____</i>	
§1. Considerații introductive _____	137
§2. Probleme în clasificarea factorilor criminogeni _____	138
§3. Factori economici _____	142
§4. Factori demografici _____	145
§5. Factori socio-culturali _____	147
§6. Factorii politici _____	154
<i>Secțiunea a 6-a. Cauzele crimei ca act individual (Microcriminologia) _____</i>	
§1. Considerații introductive _____	155
§2. Personalitatea infractorului _____	156
2.1. Conceptul de personalitate a infractorului _____	156
2.1.1. Personalitatea _____	157
2.1.2. Infractorul _____	161
2.2. Formarea personalității infractorului _____	162
2.3. Orientarea antisocială a personalității infractorului _____	168
§3. Situația preinfracțională _____	169
§4. Mecanismul trecerii la act _____	170
§5. Particularitățile psihologice ale diferitelor categorii de infractori _____	173

Capitolul al IV-lea. Evoluția modelelor de reacție socială împotriva criminalității	175
<i>Secțiunea 1. Bazele istorice ale reacției sociale antiinfraționale</i>	
antiinfraționale	175
§1. Caracterizare	175
§2. Modelul represiv	176
§3. Modelul preventiv	180
§4. Doctrina „apărării sociale”	181
§5. Influența criminologiei asupra modelelor de politică penală	183
5.1. Caracterizare	183
5.2. Examenul individual	183
5.3. Programe de devenire	183
5.4. Modelul curativ	184
<i>Secțiunea a 2-a. Tendințe în politica penală</i>	<i>189</i>
§1. Caracterizare	189
§2. Regionalizarea dreptului penal internațional și cooperarea în materie penală	192
<i>Secțiunea a 3-a. Prevenirea criminalității</i>	<i>199</i>
§1. Considerații introductive	199
§2. Definirea conceptelor	200
§3. Modele de prevenire a criminalității	203
3.1. Modelul clasic	203
3.1.1. Prevenția generală	203
3.1.2. Prevenția specială	205
3.1.3. Evaluare	205
3.2. Modelul social	206
3.2.1. Prevenția primară	207
3.2.2. Prevenția secundară	208
3.2.3. Prevenția terțiară	209
3.2.4. Evaluare	209
3.3. Modelul situațional (tehnologic)	209
3.3.1. Măsuri de securitate	210
3.3.2. Măsuri care influențează costurile și beneficiile infractorilor	210
3.3.3. Evaluare	211
3.4. Alte clasificări	211

<i>Secțiunea a 4-a. Resocializarea infractorului. Introducere</i>	
<i>în criminologia clinică</i>	212
§1. Conceptul de resocializare a infractorului	212
§2. Criminologia clinică (Criminologia de tratament)	213
2.1. Definiție. Apariția și evoluția criminologiei clinice	213
2.2. Starea periculoasă	215
2.3. Diagnosticul criminologic	217
2.4. Prognosticul social	218
2.5. Programe de tratament	218
2.5.1. Psihoterapii individuale	218
2.5.2. Psihoterapii colective	219
Capitolul al V-lea. Criminalitatea transnațională	221
<i>Secțiunea 1. Crima organizată</i>	221
§1. Caracterizare	221
§2. Definirea conceptului de crimă organizată.	
Caracteristicile crimei organizate	221
2.1. Concept. Varianta clasică	221
2.2. Caracteristicile crimei organizate în varianta clasică	225
2.3. Codul comportamental	228
2.4. Un punct de vedere alternativ. „Crimă organizată” sau „organizarea crimei”?	230
§3. Istoric. Evoluția organizațiilor criminale	232
3.1. Organizații criminale italiene	232
3.1.1. Mafia	233
3.1.2. Camorra	234
3.1.3. N'drangheta	235
3.2. Crima organizată în S.U.A.	236
3.2.1. Origini	236
3.2.2. Italo-americanii și crima organizată	237
3.2.2.1. Mâna Neagră (The Black Hand; La mano nera)	237
3.2.2.2. Uniunea Siciliană (L'Unione Siciliana)	238
3.2.2.3. De la Mafia la Cosa Nostra	238
3.3. Crima organizată în Rusia	239
§4. Crima organizată în economia mondială. Domenii de acțiune	240
4.1. Caracterizare	240

4.2. Traficul de droguri _____	241
4.3. Traficul de arme, muniții, materiale explozive și radioactive _____	244
4.4. Traficul de migranți _____	244
4.5. Falsul de monedă și de mijloace de plată _____	245
4.6. Spălarea banilor _____	247
§5. Crima organizată în România. Realități și perspective _____	250
5.1. Caracterizare. Cauze _____	250
5.2. Tendințe. „Crima organizată” sau „organizarea crimei”? _____	254
§6. Prevenirea și combaterea „crimei organizate” _____	255
6.1. Pe plan internațional _____	255
6.2. Pe plan național _____	259
<i>Secțiunea a 2-a. Terorismul</i> _____	260
§1. Caracterizare _____	260
§2. Istoric _____	260
§3. Definirea terorismului _____	262
3.1. Probleme actuale ale definirii terorismului _____	264
3.2. Concept _____	266
§4. Unele aspecte criminologice privind autorii actelor teroriste _____	269
§5. Aspecte criminologice privind terorismul în perioada modernă _____	271

Gheorghe NISTOREANU

Costică PĂUN

Lamya-Diana HĂRĂȚĂU

Alin-Sorin NICOLESCU

Mircea Constantin SINESCU

Criminologie

Note de curs

Editura
Stamangiu
2023

Mai mult decât atât, unii autori^[1] manifestă un puternic scepticism cu privire la posibilitatea și chiar oportunitatea elaborării unei teorii globale asupra criminalității, în contextul schimbărilor sociale mondiale, criticând nivelul excesiv de generalizator al unor studii criminologice caracterizate prin utilizarea nediferențiată a conceptelor de bază: crimă, criminal, criminalitate, reacție socială.

Considerând criminalitatea un fenomen complex, cu multiple determinări, aflat în continuă evoluție^[2], criminologia contemporană tinde spre o orientare realistă și pragmatică, urmărind adaptarea permanentă a cadrului său de referință și a modelelor teoretice și metodologice utilizate, ceea ce va contribui, cu siguranță, la îndeplinirea obiectivelor pe care această știință și le-a asumat.

Secțiunea a 2-a. Obiectul, scopul, funcțiile și definiția criminologiei

§1. Obiectul criminologiei

1.1. Evoluție. Obiectul criminologiei – subiect al controverselor teoretice

Evoluția criminologiei ca știință a fost marcată de numeroase controverse teoretice care au vizat obiectul său de cercetare, funcțiile, metodele și tehnicile științifice de explorare a criminalității, aptitudinea de a face aprecieri pertinente asupra stării și dinamicii fenomenului infracțional și capacitatea de a elabora măsuri adecvate pentru prevenirea și combaterea acestuia.

Nu întâmplător, unul din punctele sensibile ale controverselor științifice din domeniul criminologiei îl reprezintă obiectul său de studiu.

În anul 1950, în Raportul general cu privire la „Aspectele sociologice ale criminalității”, prezentat cu ocazia celui de-al II-lea Congres Internațional de Criminologie, care s-a desfășurat la Paris, sociologul american

---

^[1] R. BURNHAM, „Crime, Development and Contemporary Criminology”, în *UNICRI*, Publication no. 36, Roma, 1990, pp. 43-57.

^[2] A se vedea, pe larg, N. QUELOZ, *op. cit.*; U. ZVEKIC, „Introductory notes, Essays on crime and development”, în *UNICRI*, Publication nr. 36, Roma, 1990, pp. 9-21.

Thorsten Sellin afirma despre criminologie că este un fel de „regină fără regat”, subliniind astfel că problema obiectului criminologiei este departe de a fi rezolvată. Sutherland afirma că „obiectul criminologiei îl constituie infracțiunea ca fenomen social, însă include în concept nu numai faptele penale, ci și pe cele care privesc încălcări ale legii de natură civilă, administrativă etc.”^[1].

Contribuția specialiștilor din acest domeniu a adus numeroase clarificări, dar se poate afirma că și în prezent există opinii divergente, preocupările științifice pe această temă fiind mereu în actualitate. Această situație este consecința obiectivă a modului în care a apărut și s-a impus, ca știință, criminologia. Dezvoltarea temporară a acestei discipline în cadrul altor științe a avut ca efect utilizarea unor modele etiologice, sisteme de referință și tehnici de cercetare proprii acelor științe. Rezultatul a fost atât fragmentarea obiectului de cercetare criminologică în diverse laturi și aspecte ale fenomenului infracțional, cât și o anumită lipsă de unitate între teoreticienii care abordau criminalitatea de pe pozițiile unor discipline diferite.

Astfel, datorită faptului, că, la început, cercetarea criminologică a fost inițiată de antropologi, aceștia au preferat studiul infractorului^[2].

Orientarea cercetării științifice către subiectul activ al actului infracțional a constituit ulterior o constantă a pozițiilor teoretice care consideră personalitatea individuală drept cauză exclusivă sau prioritară în săvârșirea faptelor antisociale^[3].

Aceste teorii cuprind o arie largă de modele explicative, de la cele de tip eredo-constituțional, psihiatric, psihologic, până la teoriile „personalității criminale”, în variantele lor moderne. În consecință, și concepțiile utilizate sunt diferite, infractorul, criminalul, deviantul sau anormalul fiind plasați în zona centrală a obiectului criminologiei.

Opiniile potrivit cărora fapta antisocială constituie obiectul criminologiei sunt specifice acelor specialiști care abordează criminalitatea de pe pozițiile sociologiei și psihologiei sociale^[4]. În cadrul acestei orientări, conceptului de infracțiune i se conferă, uneori, o accepțiune care depășește

---

^[1] E.H. SUTHERLAND, D.R. CRESSEY, *Principes de criminologie*, Ed. Cujas, Paris, 1996, p. 11.

^[2] J. PICCA, „Où en est la criminologie”, în *Revue internationale de criminologie et de police technique*, nr. 4/1985, p. 386.

^[3] R.M. STĂNOIU, *Introducere...*, p. 17.

^[4] G. PISAPIA, *Fondamento et oggetto della criminologie*, Ed. Cedam, Padova, 1983, p. 14.

șește sfera normativului juridic. Astfel, Thorsten Sellin, sociolog american, înțelege prin crimă orice încălcare a normelor de conduită din societate, indiferent dacă acestea fac sau nu obiectul unor reglementări juridice^[1], iar criminologul german Hans Goppinger susține că infracțiunea, ca obiect al criminologiei, trebuie considerată atât ca fenomen juridic, cât și „non-tehnic”, în strânsă legătură cu religia, morala și cultura^[2].

Criminalitatea ca fenomen social a constituit, inițial, obiectul preocupărilor de ordin statistic. Ulterior, această orientare s-a concretizat în diverse teorii sociologice, între care teoriile patologiei sociale, ale dezorganizării sociale, ale conflictului de cultură etc. Într-o măsură importantă, fenomenul infracțional este inclus în formele mai largi de devianță socială, astfel încât, în această perspectivă, criminologia se confundă cu sociologia devianței^[3].

Principala carență a teoriilor monocauzale constă în abordarea unilaterală a problematicii criminologiei, care este astfel lipsită de o perspectivă unificatoare cu privire la obiectul de cercetare, fapt care pune sub semnul întrebării autonomia disciplinei. Reducerea obiectului de cercetare la persoana infractorului lasă în afara criminologiei fenomenul infracțional, după cum abordarea criminalității fie din perspectiva analizei cantitative, fie explicând „socialul prin social”, neglijează parțial sau total personalitatea celui care încalcă legea penală^[4].

Perioada de după cel de-al doilea război mondial a marcat o puternică afirmare a criminologiei. Numărul mare de reuniuni științifice internaționale pe această temă (a se vedea §3, în Secțiunea 1) a constituit un bun prilej de analiză a problematicii criminologiei, inclusiv a celei de ordin conceptual. Pe această cale s-a ajuns la o concepție mai largă cu privire la obiectul criminologiei, încercându-se chiar o unificare a diverselor sale laturi.

Modelele explicative monocauzale au început să fie abandonate în favoarea unor modele mai complexe, care se bazează pe o analiză multifactorială a cauzelor criminalității.

---

[1] A se vedea, pe larg, TH. SELLIN, *Culture Conflict and Crime*, Social Science Research Council, New York, 1983.

[2] H. GOPPINGER, *op. cit.*, 1971, pp. 4-6.

[3] J.M. VAN BEMLEN, *Criminologie*, Tjeck Willink Zwolle, 1942, *apud* R.M. STĂNOIU, *Introducere...*, p. 18.

[4] R.M. STĂNOIU, *Introducere...*, p. 18.

Considerând că „(...) obiectul îl constituie factorii sociali și individuali care stau la baza comportamentului criminal”^[1], teoria multifactorială asupra cauzelor criminalității reprezintă un progres în raport cu pozițiile anterioare, dar ea nu constituie o concepție aptă să integreze diferitele niveluri de analiză cauzală într-un model explicativ unitar ci, mai degrabă, o listă bogată de factori implicați în geneza crimei^[2].

Eforturile de sinteză susținute de criminologii deceniilor 6 și 7 au reușit – fără un succes deplin – să depășească stadiul unor simple adăunări ale criminologiilor specializate, încercând o unificare, în planul obiectului de studiu, a problematicii referitoare la crimă, criminal și criminalitate.

Între exponenții de seamă ai criminologiei din această perioadă se detașează Hermann Mannheim și Jean Pinatel.

Hans Mannheim susține că, prin criminologie, în sens restrâns, se înțelege studiul crimei, iar în sens larg, se includ penologia^[3], metodele de prevenire a criminalității, de tratament și resocializare a infractorilor^[4]. Autorul consideră că este absolut necesară descoperirea cauzelor criminalității, în scopul identificării măsurilor prin care societatea poate interveni pentru limitarea acestui fenomen.

La rândul său, criminologul francez J. Pinatel concepe obiectul de studiu al criminologiei pe trei planuri^[5]:

- cel al crimei – care se ocupă de studiul actului criminal;
- cel al criminalului – care studiază caracteristicile infractorilor și factorii care au influențat formarea și evoluția personalității acestora;
- cel al criminalității – care studiază ansamblul de acte criminale care se produc într-un anumit teritoriu, într-o perioadă determinată de timp.

Autorul surprinde corect obiectul complex de cercetare criminologică, obiect ce reclamă o analiză diferențiată a diverselor sale niveluri (infracțiune, infractor, fenomen infracțional). Totuși, faptul că J. Pinatel, în *Tratatul său de criminologie*, după ce relevă aceste diferențe, împarte disciplina într-o „criminologie generală” (cu caracter enciclopedic, dar și sintetic, ce urmărește să compare și să unifice datele criminologiilor

---

[1] S. HURWITZ, *Criminology*, Ed. George Allen and Unwin Ltd., Londra, 1952, p. 2.

[2] R.M. STĂNOIU, *Introducere...*, p. 19.

[3] Studii de pedepșelor și al modului de executare a acestora.

[4] H. MANNHEIM, *op. cit.*, pp. 3-14.

[5] J. PINATEL, *Traité...*, pp. 38-52; a se vedea, pe larg, J. PINATEL, *La société criminogène*, Ed. Calmann-Lévy, Paris, 1971.

specializate) și o „criminologie clinică” (având ca obiect abordarea multidisciplinară a cazurilor individuale) este apreciat de unii autori^[1] ca fiind de natură să rupă individualul de fenomenul global al criminalității, vitregind efortul de sinteză.

În ultimele două decenii, evoluția modelelor teoretice în domeniul criminologiei a determinat noi și serioase dispute în legătură cu obiectul criminologiei.

Reprezentanții noilor curente teoretice (criminologia „reacției sociale” și criminologia „critică”) apreciază negativ o anumită stare de dependență față de dreptul penal în care criminologia tradițională s-ar fi complăcut. În opinia acestora, criminologia tradițională ar fi „împrumutat” obiectul său de cercetare, conferind caracter axiomatic postulatelor fundamentale ale dreptului penal. Aceasta ar fi cauza principalelor limite gnoseologice și epistemologice ale criminologiei, cu efecte directe asupra capacității acesteia de a se constitui într-o știință unitară. Se propune^[2] încercarea de redefinire a principalelor concepte (crimă, criminal, criminalitate) dintr-o perspectivă interacționistă, care urmărește să releve:

- mecanismele sociale prin care se ajunge la asemenea etichetări;
- reacția socială față de acestea.

Postulatele fundamentale ale dreptului penal și-ar pierde astfel caracterul axiomatic, devenind simple ipoteze supuse verificării^[3], iar cercetarea criminologică s-ar deplasa de la problematica comportamentului antisocial și a „tregerii la act” către analiza proceselor de interacțiune, prin care anumite comportamente sunt etichetate drept infracționale și către examinarea diferitelor forme de reacție socială. În această viziune, obiectul criminologiei ar include structurile de putere care impun normele legale, precum și mecanismele formale și informale prin care o persoană este etichetată ca infractor^[4].

Conform altor opinii^[5], nu ar fi vorba de o ruptură epistemologică între criminologie tradițională și noua criminologie ci, mai degrabă, de o

---

[1] R.M. STĂNOIU, *Introducere...*, p. 19.

[2] A. BARATTA, *Criminologia critica e critica del diritto penale*, Ed. Il Mulino, Bologna, 1982, p. 162 și urm.

[3] A. BARATTA, „Sur la criminologie critique et la fonction dans la politique criminelle”, în *Annales Internationales de Criminologie*, 1985, vol. 23, p. 27 și urm.

[4] R.M. STĂNOIU, *Introducere...*, p. 19.

[5] PH. ROBERT, CL. FAUGERON, „L'image de la justice criminelle dans la société”, în *Revue de droit penal et de criminologie*, nr. 7/1973, p. 665.

lărgire a orizontului de cercetare, criminologia concentrându-se astăzi asupra a două problematici majore: „trecerea la act” și „reacția socială”.

De altfel, trebuie evidențiat faptul că includerea reacției sociale în obiectul de studiu al criminologiei nu este chiar o noutate. Astfel, după ce definește criminologia ca fiind „totalitatea cunoștințelor (științifice – *n.n.*) referitoare la criminalitate ca fenomen social”, sociologul american Edwin H. Sutherland^[1] afirmă că această știință studiază „procesele elaborării legilor, ale încălcării acestora și ale reacției sociale împotriva acelor care încalcă legile”. Întrucât aceste procese sunt organic legate între ele, interacțiunile care le unesc constituie principalul obiect de studiu al criminologiei^[2].

Trebuie remarcat că definiția dată de părintele criminologiei americane acoperă aproape în totalitate problematica obiectului de studiu al criminologiei, fiind mai bogată și mai complexă decât multe definiții care pot fi întâlnite în cursurile moderne^[3].

1.2. Obiectul criminologiei – analiză sintetică

Considerând drept corect și fundamentat științific punctul de vedere „tradițional” cu privire la obiectul criminologiei, trebuie să arătăm că acumularea treptată de cunoștințe, pe măsura dezvoltării științifice, impune necesitatea unei permanente reconsiderări a conținutului și limitelor acestuia.

Totodată este necesar ca tratarea acestei probleme să fie făcută în mod echilibrat și judicios, astfel încât obiectul de studiu al criminologiei – care îi conferă identitatea și îi stabilește locul în sistemul științelor – să nu fie extrapolat la alte domenii de cercetare, dar nici restrâns nejustificat.

S-a arătat că, criminologia studiază, în primul rând, criminalitatea ca fenomen al realității umane considerată atât în ansamblul său, ca

---

^[1] E.H. SUTHERLAND, D. CRESSEY, *Principles of Criminology*, ed. a 7-a, J.B. Lippincott Comp., Philadelphia and New York, 1966, p. 3; Ediția originală a apărut în anul 1924, cu titlul „Criminologie”.

^[2] *Ibidem*.

^[3] „Criminologie este încercarea științifică de a studia comportamentul infracțional și reacția societății împotriva acestuia” – L. SIEGEL, *op. cit.*, p. 22; „Obiectul criminologiei îl constituie crima, criminalul și reacția societății împotriva crimei și criminalului” – M. KILIAS, *op. cit.*, p. 17.

totalitate a manifestărilor cu caracter antisocial, cât și într-un mod individual sau, după caz sectorial, având în vedere fie cazuri infracționale concrete, fie grupe de infracțiuni, de exemplu, infracțiunile de violență, cele sexuale etc. ori grupe de infractori (de exemplu, cercetarea minorității penale)^[1]. Același autor apreciază de ce criminologia manifestă un viu interes pentru studierea diferiților factori care pot contribui la formarea și influențarea personalității infractorului, cum ar fi: particularitățile biologice și psihice, particularitățile de micro și macromediu și posibilitățile lor de influențare negativă a comportamentului, modul de a trăi personal, familial, nivelul de instrucție și educație, profesia sau ocupația, înclinații, cercul de prieteni, relații, pentru a descoperi și înțelege nu numai cauzele generale ale comportamentului deviant, dar pentru a surprinde și explicațiile reale ale unor infracțiuni concret individuale^[2].

Având în vedere importantele acumulări științifice care au avut loc în domeniul criminologiei, precum și problematica majoră analizată de pe pozițiile teoretice ale acestei discipline, considerăm că obiectul de studiu al criminologiei include: criminalitatea ca fenomen social, infracțiunea, infractorul, victima și reacția socială împotriva criminalității.

S-a afirmat că obiectul criminologiei, care este criminalitatea, prezintă trei trăsături. **O primă trăsătură** este aceea că reprezintă un fenomen social, care constă într-un ansamblu de crime săvârșite într-un anumit teritoriu și timp dat. Astfel, criminalitatea devine obiectul de studiu al unei discipline speciale, fiind un fenomen social real, ca o totalitate de fapte săvârșite, iar această totalitate reprezintă o realitate obiectivă și observabilă. Mai mult, putem afirma că ea devine un fenomen juridic, faptele săvârșite fiind în prealabil reprimare și introduse în legea penală. **O a doua trăsătură** a criminalității constă în aceea că e un fenomen antisocial și pedepsit – infracțiunea, și înainte de a fi prevăzută de lege penală este oprită de conștiința socială. **A treia trăsătură** a criminalității constă în aceea că este un fenomen unitar, deoarece infracțiunile care alcătuiesc criminalitatea au o trăsătură comună, anume toate prezintă un pericol social grav, infracțional, care poate fi combătut numai cu sancțiuni penale, cu aplicarea de pedepse, unele deosebit de severe (închisoare de lungă durată). Aceasta dă unitate întregului fenomen criminal și face posibil ca el să devină obiect al științei criminologice, spune autorul.

---

^[1] N. GIURGIU, *Elemente de criminologie*, Ed. Fundației Chemarea, Iași, 1992, p. 13.

^[2] *Ibidem*, p. 14.

Pe lângă luarea în considerare a obiectului *crimelor* componente care sunt diferite prin natură și gravitate, criminalitatea e compusă dintr-o masă eterogenă de infracțiuni care duc la un fenomen omogen în sensul că, crimele care alcătuiesc criminalitatea sunt fapte asemănătoare, au trăsături comune, fiind fapte de comportare antisocială, fapte de „conflict”^[1].

1.2.1. Criminalitatea ca fenomen social

Îmbrățișând opinia că obiectul sintetic al criminologiei îl reprezintă criminalitatea ca fenomen social, considerăm că, pentru a transforma această noțiune într-un concept operațional care să permită explicarea fenomenului studiat, este necesară adoptarea unui model sistemic de analiză. Astfel, ca orice fenomen social, criminalitatea reprezintă un sistem cu proprietăți și funcții proprii, distincte calitativ de cele ale elementelor componente.

Prin aceasta, modelul nostru de analiză evită considerarea criminalității ca o totalitate a infracțiunilor săvârșite pe un anumit teritoriu, într-o perioadă de timp dată, poziție care subliniază doar latura cantitativă a fenomenului studiat.

Analiza noastră operează, de asemenea, o distincție între criminalitatea reală, aparentă și legală.

Criminalitatea reală este un concept cantitativ care presupune totalitatea faptelor penale săvârșite pe un anumit teritoriu, într-o perioadă de timp determinată.

Criminalitatea aparentă cuprinde totalitatea infracțiunilor semnalate sistemului justiției penale și înregistrate ca atare.

Criminalitatea legală reprezintă totalitatea faptelor penale pentru care s-au pronunțat hotărâri de condamnare rămase definitive.

Diferența dintre criminalitatea reală și criminalitatea aparentă este denumită cifra neagră a criminalității și reprezintă faptele antisociale care, din diverse motive, rămân necunoscute organelor din sistemul justiției penale.

Obiectul criminologiei are în vedere criminalitatea reală, cercetarea științifică încercând să surprindă dimensiunile adevărate ale acestui fenomen.

---

^[1] I. SANDU, F. SANDU, *op. cit.*, p. 47.

Este important de adăugat, așa cum subliniază unii autori^[1], că recunoscând valoarea indeniabilă a metodelor și tehnicilor tradiționale de colectare ce duc la descoperirea infracțiunilor, inclusiv prin mijloace tactice operative criminalistice și de evidență statistică – militează, în același timp, pentru investigarea și explicarea etiologică a comportamentelor antisociale ce alimentează „cifra neagră” a criminalității; ea întrebuintează metode și tehnici noi de cunoaștere a „cifrei negre” a criminalității, cum sunt, de exemplu, anchetele psiho-sociale (cu tehnici moderne de intervievare, chestionare etc.), capabile să ofere informații extrem de utile pentru cunoașterea procesului de victimizare, să identifice și să prelucreză rezultatele unor „confesiuni anonime”, și astfel să sugereze căi și procedee de ameliorare a „cifrei negre” a criminalității.

1.2.2. Infracțiunea

Ca element component al sistemului, infracțiunea reprezintă manifestarea particulară a fenomenului infracțional, având identitate, particularități și funcții proprii.

Considerăm că includerea faptelor antisociale în obiectul de studiu al criminologiei trebuie să aibă la bază criteriul normei penale. Extinderea obiectului prin includerea fenomenului mai larg al devianței determină dificultăți metodologice și conceptuale^[2], precum și o nedorită interferență cu alte discipline, cum ar fi sociologia și psihologia socială.

În dreptul penal românesc, conceptul de infracțiune nu este formal, redus la o simplă etichetă pe care societatea o aplică unor indivizi sau grupuri sociale defavorizate. Consacrat în cuprinsul unei norme juridice (art. 15 C. pen.), acest concept reflectă aspectul material, uman, moral și juridic al conținutului infracțiunii, evidențiind factorii de condiționare și determinare socială ai dreptului penal, fundamentul ontologic al acestuia^[3]. Infracțiunea este fapta prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție, nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o.

---

^[1] A. DINCU, *op. cit.*, p. 24.

^[2] Nu orice comportament deviant constituie infracțiune, după cum nu orice infracțiune poate fi considerată ca o faptă deviantă.

^[3] R.M. STĂNOIU, *Introducere...*, p. 28; V. DOBRINOIU, GH. NISTOREANU, I. PASCU, I. MOLNAR, V. LAZĂR, A. BOROI, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1992, pp. 67-114.

Având rolul instrumentului de cunoaștere științifică a fenomenului infracțional, a proceselor dinamice care au un impact semnificativ asupra acestui fenomen, criminologia își aduce contribuția la procesul de perfecționare a reglementării juridice, la realizarea unei mai bune concordanțe între legea penală și realitatea socială pe care o protejează. S-a subliniat de către unii autori^[1] că, în cercetarea criminologică trebuie să se ia în calcul și alte componente (deviante), însă numai în măsura în care acestea au legătură directă cu fenomenul criminal (favorizându-l sau determinându-l), care rămân însă în afara obiectului propriu-zis al criminologiei, întrucât nu se dorește extinderea obiectului criminologiei prin includerea fenomenului mai larg al devianței, acele manifestări care se *îndeprtează* de normele socio-morale ale societății întrucât al transforma-o (criminologia) într-o știință generală despre devianță.

Crima și criminalitatea necesită o examinare sub raport teleologic, adică al consecințelor sociale, economice, umane psihologice care se produc efectiv sau sunt susceptibile a se produce prin comiterea de infracțiuni și care pot fi măsurate, evaluate prin mijloace științifice, și pot fi totodată – în condiții istoricește determinate, în funcție de strategiile și resursele naționale ale diverselor state – diminuate: „impactul criminalității” asupra diverselor sectoare ale populației, asupra economiei, asupra dezvoltării unei țări, asupra calității vieții, preocupă cercetarea științifică a problemelor criminalității^[2], deoarece criminalitatea impune fiecărui stat un tribut greu, atât pe plan uman, cât și material.

1.2.3. Infractorul

Strict juridic, infractorul este persoana care, cu vinovăție, săvârșește o faptă sancționată de legea penală. Din punct de vedere criminologic, conceptul de „infractor” are o semnificație complexă datorită condițiilor bio-psiho-sociale care îl determină pe om să încalce legea.

Întrucât, până în prezent, nu s-a dovedit existența unor trăsături de ordin bio-antropologic care să diferențieze infractorul de non-infractor,

---

[1] R.M. STĂNOIU citată de I. SANDU, F. SANDU, *op. cit.*, p. 50.

[2] Din Raportul celui de-al cincilea Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților ce a avut loc la New York în 1976, citat în A. DINCU, *op. cit.*, p. 26.